

Hogyan született az SzKI?

Az SzKI „öszvérként” született, se előtte, se utána, se Magyarországon, de máshol sem lehetett volna úgy és olyanra megalakítani, mint ahogyan azt, több mint 40 éve megalakították. Részben kutató-fejlesztő intézet volt, részben profitéhes szoftver „kovácsműhely” (jaj, csak ez ne értsétek félre...), részben egy adminisztratív intézmény, amely a 70-es években kialakuló magyar számítástechnikát a szocialista ESZR (Egységes Számítógép Rendszer) irányában koordinálta. Így az SzKI-nak nem lebecsülendő szerepe volt abban, hogy az ESZR-en belül egy működőképes nemzetközi számítógép rendszert hoztak létre, ami segített nálunk is és számos akkori szocialista országban a számítástechnikai szabványokat megalapozni. Ez utóbbi számomra azért volt érdekes, mivel később szakmai életemnek több mint 30 évét nemzeti és főleg nemzetközi szabványosítással töltöttem el.

Azt mindenki ismeri, hogy a szocialista Magyarországra a központi irányítás és tervezés volt jellemző, ami nem mindig működött megfelelően, kivéve a számítástechnikát, ezen a területen már a 60-as — 70-es években létezett egy nagyon konkrét iparpolitika, ami azt célozta, hogy a számítástechnikát Magyarországon hogyan kell bevezetni. Ennek a politikának a megfogalmazásában és végrehajtásában az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnak (OMFB) nagyon fontos szerepe volt. Apám, Sebestyén János 1961-től 1988-ig elnökhelyettesként működött az OMFB-ben, utána pedig, mint nyugdíjas tanácsadó, egészen 2000-ig. Apámnak hihetetlenül jó „szimata” volt, hogy mi az az új technológia, ami érdekes és fontos. Így már a 60-as években az OMFB-n belül létezett egy kis team Tarján Rezső és Zentai Béla körül, akik számítástechnikával foglalkoztak. Ez a team nagyon jól látta, hogy Magyarországon a számítástechnikai ipart csak különféle nemzetközi kooperációk eredményeképpen lehet sikeresen betelepíteni Ennek egy fontos eleme a szocialista országok közötti ESZR program volt, illetve másik, a fejlett iparú nyugati országokkal való együttműködés.

Az ESZR program gyakorlatilag akkor indult el, amikor 1968-ban az akkori Szovjetunió Minisztertanácsának az elnökétől, Kosziginától jött egy levél a Fock Jenő vezette magyar kormányhoz — az ESZR kooperációra vonatkozó javaslattal. Erre nem lehetett „nemet” mondani. Érdekességképpen emléteztem, hogy már 1968 előtt, többek között a magyar fél (pl. az OMFB) többször is próbálta a szovjeteket meggyőzni arról, hogy a számítástechnika nem az „imperialisták huncutsága”, hanem egy olyan téma, amivel igenis foglalkozni kell. Ez a nézet ugyanis a Szovjetunióban, még a sztálini időkből, meglehetősen elterjedt volt, nevezetesen: a kibernetikát a szocializmussal nem tartotta összeegyeztethetőnek.

Éppen ezért az ESZR feladatok koordinálására a megfelelő infrastruktúrát Magyarországon ki kellett alakítani. Szóval kellett egy SzKI....

A nyugati számítástechnikai együttműködés úgy nézett ki, hogy a hidegháborús „éberkedés” miatt effektív kooperáció az USA-val és Nagy-Britanniával nem igen ment, Japán Magyarországtól túl messze volt, és csak hardver vonalon voltak erősek. Így maradt Olaszország, Franciaország és Németország. Olaszország (Olivetti) megint nem jöhetett szóba, mivel nem voltak elég erősek a témában. Volt ugyan kooperáció, de mint lényeges partner nem jöhettek számításba. Nyugat-Németország akkor még háromhatalmi katonai megszállás alatt volt, akivel Magyarországnak még diplomáciai kapcsolata sem volt. Kormány szinten közvetlen kapcsolat nem létezett, a meglévő kapcsolat magyar miniszterhelyettesi és ipari szinten ment közvetlenül a német nagyiparral. Apám ennek kulcsalakja volt, mivel 1957 és 1960 között a frankfurti Külkereskedelmi Kirendeltséget vezette. Ekkor építette ki igen jó személyes kapcsolatait a német ipar vezető köreivel, a Siemensszel, Kruppall, Thyssennel, Mercedesszel stb. A Siemensnél is nagyon sok jó kapcsolata volt az ottani vezetéssel, mint pl. Peter von Siemensszel, Dr. Dax Pállal stb. A számítástechnikai kooperáció így a németekkel ment, de csak bizonyos korlátokon belül. És amikor ezeket a határokat (mint COCOM) véletlenül túllépték (Kovács Győző is leírt egy ilyen példát), és ez a tény valamelyik „ébernek” fel is tűnt, akkor felülről ülepen rúgták a társaságot, és a kooperáció csak óvatosabban ment tovább. Ennek ellenére az SzKI és Siemens közötti software kooperáció hosszú éveken keresztül jól ment.

Egyedül Franciaország (Charles De Gaulle elnök és Georges Pompidou miniszterelnök) voltak politikailag annyira bátrak, hogy 1968-ban a cseh és a magyar tavasz hatására politikailag nyíltan engedték a kooperációt. Ezt az SzKI több laborja is eredményesen ki tudta használni.

A magyar számítástechnikai iparstratégia többek között megfogalmazta azt az alapelvet, hogy Magyarország csak azzal a nyugati országgal hajlandó kooperálni, aki hajlandó kb. 50%-ban a magyar számítástechnikai iparral viszont kooperálni. Ez, úgy emlékszem, hogy az OMFB és Siemens 1972-ben megkötött keretszerződésébe is belekerült. Ennek alapján a Siemens kereskedelmi osztályainak is ki volt adva, hogy csak úgy lehet Magyarországon számítástechnikát eladni, ha 50%-ban visszavásárlás történik. És itt jött pl. Kränzlein úr és Kovács Győző a képbe. Ők tették meg az első lépést, hogy sikerült konkrétan olyan kooperációs feladatokat megfogalmazni, ami mindkét félnek valóban hasznos volt, és nem csak névleg. Érdekességképpen megemlítem, hogy az együttműködést a német kormány (az akkori Brandt féle szociálliberális kormány) csendes módon úgy támogatta, hogy számos Siemens-Szki projektet a német Kutatási és Fejlesztési Minisztérium (BMFT) rész finanszírozta. Ilyenek voltak például azok a projektek a szoftver-technológia területén, amelyekben 1974-től 1977-ig én is részt vettem (GENUS, COLUMBUS, QUELL). A BMFT hivatalos éves publikációiban a projektek, és az, hogy az állam azt mennyivel támogatta, részletesen benne volt.

Volt egy pletyka, miszerint Náray Zsolt csak úgy vállalta el az SzKI vezetését, ha az SzKI nemcsak koordinációval és adminisztrálással foglalkozik, hanem kutatás-fejlesztéssel is, de én nem hiszek ebben. Az SzKI főhatósága az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) volt. Az OMFB közvetlen irányítása alatt nagyon kevés intézmény működött, jobbra „horizontális” intézmények (de nem olyanok, amire egyesek gondolnak...), hanem olyanok, mint pl. az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ, az Acsi, a Mérésügyi hivatal, a Találmányi Hivatal, stb. és az SzKI is. Az OMFB-t nemigen lehetett „zsarolni”, és szerintem abban kölcsönös egyetértés volt, hogy az SzKI vegyes feladatait és vegyes struktúráját gyakorlatias dolgok befolyásolják, mint például az, hogy a 60-as évek végen nem volt még Magyarországon, de máshol sem nagyon, egy olyan tapasztalt műszaki gárda, amelynek elég számítástechnikai gyakorlata lett volna. Abban sem volt gyakorlat, hogy eredményesen tudtak volna kizárólagosan koordinálni, mind az ESZR-en belül, mind pedig a nyugat irányú számítástechnikai kooperációban.

SzKI-s éveim

1970-ben végeztem a Budapesti Műszaki Egyetemen, az Erősáramú Szakon, az Automatizálási Ágazaton. Végzésem előtt, az utolsó évben már mindenki orientálódott afelé, hogy hol szeretne dolgozni. A választás nem volt könnyű, mivel nagyon sok lehetőségünk volt, hogy hova menjünk. Ebből a szempontból nem irigyelem a mai végzősöket, akik esetleg az egyetem után ugyancsak nagytól keresnek munkát.

Én nem tudtam, hogy mi a számítástechnika, az egyetemen nem tanították. Az utolsó évben néha-néha messziről megmutattak egy tan-számítógépet, de azt sohasem programoztuk. Ennek ellenére számítástechnikával akartam foglalkozni, noha a diplomamunkámat a Nagyfeszültségű Technika Tanszéken készítettem, és igazán szerettem az ottani munkát, valamint az ottani atmoszférát. Ugyanakkor mindenki azt mondta, hogy a számítástechnikáé a jövő, azt érdemes csinálni, és hülyeség kihagyni.

Így azután leültem különböző okos emberekkel és megpróbáltam informálódni, hova érdemes menni. Több helyen voltam, de így utólag csak a Sztakira emlékszem. Vámos Tiboron keresztül arra az osztályra kerültem, ami az automatizálási dolgokhoz állt a legközelebb, de ez a téma — valami miatt — túlságosan nem érdekelt. Azután megbeszéltük, hogy ellátogatok a CDC számítógép központjukba, a Várba. Erre végül már nem került sor.

Az történt ugyanis, hogy Apám otthoni íróasztalán ott felejtett egy aktát, ami az Szki-ról szólt. Számomra a „Számítástechnikai Koordinációs Intézet” név nagyon jól csengett. De fogalmam sem volt róla, hogy mivel foglalkozhatnak. Megkérdeztem Apámat, de ő félredumált, nem akarta, hogy az SzKI-ba menjek. Azután sikerült nagy nehezen rávennem, hogy hozzon ott össze valakivel, aki ezt nekem el tudja magyarázni. Némi kelletés után összehozott Náray Zsolttal, aki az akkori Újpesti

rakparti „SzKI palotában” székelt, és aki ott nagyon világosan és lelkesen előadta, hogy mi az SzKI, illetve mi lesz az SzKI. Amit elmondott, az tetszett, és meggyőző volt. „Tudod”, mondta a végén, „az egészben az a legjobb, hogyha elbazilikázzuk az egészet, akkor csak magunkat szidhatjuk, és senki mást”. De istenigazából ő sem akarta, hogy az SzKI-ba menjek. Utána átkísértetett a szomszéd labor igazgatójához, Kovács Győzőhöz. Az „átkísérés” persze egy kicsit túlzás volt, Győző közvetlenül a másik szobában székelt. Ő lelkesen előadta, hogy a Számítógép Labor egy Siemens 4004/45 gépet fog kapni, és azt kell üzemeltetni. Ő volt az egyedüli, akit nem zavart, hogy odamenjek. Ez tetszett nekem, és a Siemens gép különösen.

A Siemenst ugyanis Apámon keresztül a gyerekkoromtól kezdve jól ismertem, sőt mint negyedikes gimnazista nyáron ott volt az első nyári munkahelyem. Ez Erlangenban volt, ahol Apám az ottani igazgatót jól ismerte, és aki némi protekcióval néhány hetes nyári munkát biztosított számomra. Az igazgatót Dr. Paul Daxnak hívták, illetve magyarul Dr. Dax Pálnak. Dax úr a Felvidékről származott, hat nyelven kitűnően beszélt, és jogász létére nagyon jó műszaki érzékkel rendelkezett. Engem először — legalább egy fél órán keresztül — irodájában németül vizsgáztatott, és amikor látta, hogy jól tudok németül, akkor az mondta, hogy na jó, hát akkor magyarul is beszélhetünk. Ez 1964-ben volt. Onnantól kezdve, egészen a 2002-ben bekövetkezett haláláig nagyon sokat találkoztunk, és persze mindig magyarul beszélünk, sőt magyarul többször végigszalta nekem a magyar klasszikus költők reper-toárját, Arany Toldi-jától kezdve Ady párizsi verseiig. Erre én sohasem voltam képes. Dax urat 1968 táján Erlangen után a Siemens Münchenbe helyezte át, és ő volt az első nem német állampolgár (ui. osztrák útlevél volt), akit kineveztek a Siemens vezetésébe, mint „Vorstandsmitglied”-et. Az Eladási Részleg vezetőjeként, gyakorlatilag a Siemens „külügyminisztere” volt, erről nekem később sokat mesélt, hogy pl. hogyan és mit adott el a perzsa sahnak. Ebben a funkcióban ő hihetetlenül sokat segített a Siemens-OMFB együttműködésben, és ezen keresztül a SzKI németországi ügyeiben. Az, hogy az országba bizonyos liberalizmussal mégis használható gépek jöttek be, és hogy a Siemens — SzKI szoftver export olyan jól ment, abban Dax úrnak oroszlánrésze volt. Ő volt, aki ezeket a dolgokat politikailag kitalálta a megfelelő helyeken. Azt hiszem, hogy ezt itt el kellett mondanom.

Szóval 1970 szeptemberében, mint fiatal diplomás mérnök, mint tudományos segédmunkatárs az SzKI Számítógép Laboratóriumába beléptem. Első csalódásom az volt, hogy hirtelen sokkal kevesebbet kerestem (1.800 Ft-ot), mint ötödéves koromban az egyetememen, ahol Népköztársasági ösztöndíjam volt, plusz a diplomatervem egyben tanszéki KK munka is volt, amit jól megfizetett a Kábelgyár. Mindegy, nyugtattam meg magamat, minthogy úgysem értettem a számítástechnikában semmihez.

Azután, az SzKI-ban nagyon hamar megtanultam, hogy a tanulás a diplomával nem fejeződik be, hanem mint egy állandó folyamat az ember egész életét végigkíséri. Ez kemény lecke volt, de zokszó nélkül elfogadtam. Sehol az életemben nem találkoztam annyiszor a „learning by doing”, illetve a „learning on the job” elvvel, mint az SzKI-ban. Az SzKI-ban a kiképzések, kurzusok egymást követték, de hihetetlenül sokat tanultam a kollégáktól is, olyanoktól, akik egészen más területen dolgoztak. Mint végzett erősáramú mérnök a sok gyengeáramú mérnök között teljesen logikus volt, hogy én vegyem át a klíma karbantartását és az új Martinelli-téri gépterem tervezését, valamint az építésnek az SZL részéről való követését. Így először egy klímakurzus jött a Linde cégnél Mainzban és Münchenben, amit nagyon élveztem. Utána Siemenses 4004/45-ös hardver kurzusok jöttek Sashalmon és Münchenben, rendszer software kurzusok szintén Pesten és Münchenben. Sőt még a szomszéd labor IBM 370/125-ös kurzusán is részt vettem, annyira lendületben voltam. Ez legalább két évig ment, és közben persze biztosítani kellett a klímaberendezés működését, a 4004/45 üzemeltetését stb. Utólag visszaemlékezve is nagyon keményen dolgoztunk.

1971-ben építkeztünk és átköltöztünk a Számítógép Laborral a Martinelli térre. Mint klímás és erősáramú mérnök az SZL részéről engem bíztak meg a gépterem kialakításával, és kivitelezésével. A „központból” Palesch Tóni bácsi volt kirendelve, aki akkor — noha már 73 éves volt — nagy energiával intézte a dolgokat. Rendszeresen bejártunk a még romos Vigadóba, Sárközi Gyuri bácsi heti „fuvolaóráira” (ahogy ezt a Köztisek hívták), ahol az építőipari cégek „eligazítása” ment. Azok persze semmitől sem zavartatták magukat, Gyuri bácsi minden ordítási monológja lepergett róluk. Még az OMFB-től sem tartottak, azt is lefüttyülték. Sárközi Gyuri bácsi egyébként egy született gentleman volt és egyben egy igazi, vérbeli mérnök. Apámmal 1950-től dolgoztak együtt — persze megszakításokkal.

Ő az OMFB-nek egyik kulcsalakja volt, aki az építőipar és az útépítés témáival foglalkozott. A mérnökséget „sportnak”, illetve „sportfogadásnak” tekintette. Apámmal rendszeresen fogadott, hogy ezt, vagy azt a lehetetlen mérnöki feladatot, mint szakember igenis levezeti, végrehajtja, és ha valaki, hát ő megmutatja. Ez általában sikerült is neki, és Apám rendre fizette neki az elvesztett fogadásokból a tartozását, ami Gyuri bácsinak mindig nagy örömet jelentett. Ugyancsak fogadás témája volt az építendő Martinelli téri OMFB székház Ott a fogadás arról szólt: annak ellenére, hogy a magyar építőipar 1970-re már teljesen lerobbant (mondjuk azt, hogy elkurvult?), ő az OMFB székházat, az SzKI gépteremmel együtt, 100 millió forintért másfél év alatt felépíti (nota bene: a Siemens 4004/150-es gép akkor 150 millió forintot ért...). Apám, ezt teljes lehetetlenségnek tartotta. Gyuri bácsi, mint már annyiszor ezt a fogadást is megnyerte, de sajnos az életével fizetett. A beköltözés után közvetlenül egy szívroham elvitte. Nagyon sajnáltam, mivel egy olyan ember és mérnök távozott közülünk, akit nagyon tiszteltem, kedveltem, és akitől sokat tanultam... akivel gyakran jártunk ki Fradi meccsre.

Egyébként a számítógépek klimatizációs témája — azóta is — időnként visszatér pályafutásomban. Jelenleg Genfben, mint az Ecma International nemzetközi szabványosítási szervezet főtítkára és egyben klímása működöm. Szerintem nekünk van Genfben a legöregebb klímánk (még a 60-as évek elejéről származik, a sashalmi és a Martinelli-téri klímánál is pár generációval régiebb). A klímakarbantartók — egy helyi cég, akikkel szerződésben állunk — mindig nagyot néznek, hogy én hogy a francban tudom megmondani egy 50 éves klímánál manométer nélkül, hogy mi a baja és mit kell vele csinálni? Hosszú lenne nekik azt elmondani, hogy ezt az 1970-es években Pesten az SzKI-ban és a Lindénél Münchenben tanultam...

Úgy körülbelül 1973-ig üzemeltettem a Siemens gépeket, mint a hardveres team tagja. Még 1970-ben megkezdődött a hardver kiképzésünk. Margitics Imre, Németi Tibor, Gólya László, Molnár László és jómagam a hardvereseknek egy „második generációs” csoportját képviseltük. Először még Pesten kaptuk meg az első bevezetést, elsősorban Fodor Dezsőn keresztül, aki már korábban Siemens kiképzésben részesült. Utána 1971-ben és 1972-ben, többnyire Münchenben, az ottani Koppstrasse 8. alatti Siemens Számítástechnikai Iskolájában nyomtuk az iskolapadot, illetve szerelgettük a gépeket.

Hogy már miért, arra nem emlékszem, de Németi Tiborral együtt ránk osztották a papír perifériák kiképzését illetve a gépek karbantartását. Mint később kiderült, ezek a perifériák voltak a legrohadtabbak, mivel nagyon sok mechanikát tartalmaztak, és a papír a gyors mechanikai sebességek miatt gyakorlatilag „zabálta” a gépek mechanikus alkatrészeit. Ezek a gépek állandó tisztítást és állandó karbantartást kívántak meg (ez még csak rendben lett volna...), de ennek ellenére nagyon gyakran elromlottak. Minden hónap elején abból lehetett kiindulni, hogy a lyukkártya olvasó fel fogja dobni a talpát. Ekkor ugyanis teherautó számra hozták a különböző felhasználóktól a havi feldolgozandó lyukkártya szállítmányokat. Utána a gyors nyomtató kiesése volt várható. Nekem úgy tűnt, hogy az akkori számítógép alkalmazások szinte nyomda-pótlóként produkálták a leporelló hegyeket. De ennek ellenére mind a lyukkártya-olvasó mind a gyors nyomtató — egyébként mindkettő eredeti Siemens gyártmány — még kezelhető volt. A lyukszalag-olvasó, egy svéd Facit gép, szerencsére szintén elég megbízható volt, de a legszebb az volt benne, hogy nem nagyon használták. Az online lyukkártya-lyukasztó — eredetileg egy amerikai UNIVAC gép — Siemens „báránbőrbe” bujtatva (ugyanis kívülről „Siemens” volt rápingálva) — viszont egy alattomos dög volt. Ha az bedöglött, és megtette a rohadt, akkor csak a könnyebb hibákat tudtuk elhárítani, de azon túl „térdre imához”... Ilyenkor a Siemenstől Müller úr próbálta megjavítani, több-kevesebb sikerrel, és ha az sem segített, akkor Münchenből jött a UNIVAC lyukasztó specialista.

Ahogy visszaemlékszem, a teamünk az egész Siemens gépteremre 90-95%-os üzemeltetési tudott biztosítani, és Karácsony és Újév kivételével minden nap, napi 24 órában üzemelt. Ez kiemelkedően jó eredménynek számított.

Úgy 1973-1974-ben az SZL kapott egy szovjet R-20-at is, amit a Gólya Laci vezetett team hősiességével — ha jól emlékszem — 80% körül tudott üzemeltetni. Ez szerintem még jobb eredmény volt.

Az online lyukkártya-lyukasztó történet azután úgy folytatódott, hogy — úgy emlékszem — 1974 áprilisában Alkér Andrást a HWL-ből, Németi Tibort és jómagamat Moszkvába küldtek, hogy képviseljük Magyarországot egy szovjet online kártya-lyukasztó ESZR approbációjánál. Mi Németi Tiborral, rossz UNIVAC tapasztalataink alapján, különösen kritikusak voltunk. Úgy éreztük, hogy csak egy tökéletes gépet engedhetünk át az approbáción. A szovjet lyukkártya lyukasztó viszont még borzalmasabban nézett ki, mint a mi UNIVAC gépünk. A két gépből, amit approbálni kellett volna, az egyik már az approbáció kezdetekor sem működött. Ekkor a konstruktőrök engedélyt kértek arra, hogy az approbációs vizsgálatot egy géppel folytassák le. Ebbe még belementünk. Azután elkezdődött a bemérés. Először egészen jól ment, de amikor a tartós terheléshez értünk (ez a kritikus rész) a szovjet masina egy-két óra után kifújta a lelkét. És elkezdődött egy véget érni nem akaró javítás sorozat. Mi az alatt ott vártunk, illetve az időt sakkozással ütöttük agyon. A szovjeteknek ugyanis volt a gép mellett egy sakk készletük és egy sakkórájuk. Szóval „snelleztünk”, ami abból állt, hogy az oroszok — akik éppen nem a gépet javították — engem rendre rapityára vertek sakkban, én viszont rendre Németi Tibort, és Tibor — aki egyedül volt oroszul tárgyalóképes közülünk — egyetértésünkkel viszont rendre rendkívül szigorú volt a szovjet kártyalyukasztóval és konstruktőrével szemben. Ezzel zárult a kör, illetve mindig újraindult. Egyszóval, a gépet nem engedték át az approbáción, és elég fagyos hangulatban engedtek el bennünket Moszkvából. Azután itthon sem örültek a dolognak túlságosan, mivel ez volt az a nagyon ritka eset, amikor egy ESZR gép approbáció megbukott. Ráadásul pont abban az időben mi magyarok is „sárosak” voltunk egy MOM displaynél, ahol szintén nagyon kétséges volt, hogy átmegy-e.

Azt mondanom sem kell, hogy a kártyalyukasztó második approbációjára már nem bennünket küldtek ki...

Utólag, még ma is nagyon bánt, hogy nem voltunk egy kicsit elnézőbbek a kártyalyukasztóval és a konstruktőrével, Petrusin elvtárral, szemben, mivel egy nagyon bonyolult periféria volt, amit nagyon nehéz jól megcsinálni. És főleg már akkor is egy teljesen fölösleges periféria volt, hiszen jóformán senki sem használta. Helyette minden normális programozó vagy mágnesszalagot, vagy diszket használt.

1973-ban Németi Tiborral átnyergeltem a Rendszerprogramozó Osztályra. Egészen 1977-ig ott, mint Tibor helyettese működtem. Pontosán nem emlékszem, hogy miért, de Seprődi Laci és Várkonyi Zsolt ekkor már elhagyták az SzKI-t. Ez abból a szempontból érdekes, hogy a BS2000-es time-sharing rendszer, és az első magyar time-sharing terminálhálózat (Akadémia utca, Sashalom) már a mi szoftver égiszünk alatt került bevezetésre és üzembe — ezt az egyik legnagyobb SzKI-s fegyvertényünknek tartom.

A BS2000-es rendszernek SZL bevezetése azért is nagyon fontos volt az SzKI és a Siemens számára, mivel számos szoftver-kooperációs projekt BS2000-es fejlesztést kívánt, ami azt jelentette, hogy annak kidolgozása csak Németországban ment, és nem Magyarországon, illetve nem pendlizve a két telephely között. Amikor a BS2000-t, mint első time-sharing rendszert Magyarországon beállítottuk, hihetetlenül sokat tanultunk.

Ekkor kerültek Magyarországra igen fontos szoftver csomagok, mint pl. GOLEM, amit a Siemens, mint fő adatbázist, az 1972-es olimpiára készített el. De így került például Magyarországra teljesen véletlenül a Philips Doculity programja is, ami valahogy a Unidata kooperáción keresztül került Münchenbe a Siemenshez a Philipstől. Semmiféle leírás nem volt róla, és senki sem tudta pontosan, hogy mire jó. Németi Tibor, aki teljesen véletlenül rámásolta a hazahozott GENUS projekt mágnesszalagjára a Doculityt azt mondta, hogy valami szövegszerkesztő program, olyan, mint az EDT vagy az EDOR, de valahogy még is más, mivel könyveket is lehet vele állítólag nyomtatni. Ez érdekelt engem, és mint az SzKI Software Technológia Projekt (STP) lelkes tagja a futóképes gépi kódból kibogarástam, és kiteszteltem, hogyan is működik a program (hasonlóképpen, mint a Unix TROFF — de ezt már csak a 70-es évek végén a IASA-ban tudtam meg). Ez volt szerintem az első tényleges szöveg editor (mint a MS WORD), ami Magyarországon üzembe került, úgy 1972 végén. A következő jegyzőkönyvet az STP-ben már ezzel írtuk Náray Zsolt és Kovács Győző egyből felismerték, hogy a számítógépes szövegszerkesztés egy jó dolog és fontos alkalmazás lesz, Honti Gyuláné kevésbé. Le lettünk szólva,

hogy a nyomtató miért nem tudja a kisbetűket, és hol vannak a magyar ékezetek? Nem jósolt a számítógépes szövegszerkesztésnek nagy jövőt. Azután a szövegszerkesztésről tartottunk a Neumannban egy-két előadást váltakozó sikerrel. A Siemensnek viszont éveken keresztül nem mertük a sztorit elmondani. A Unidata projekt közben kifújta a lelkét, de a program ott maradt a Siemensnél. Rá három évvel a Siemens is felfedezte a Doculityt, és mint saját programját kínálta a kedves vevőknek.

Ekkor már ott dolgoztunk Münchenben, a Schwabylonban a SzKI-Siemens kooperációs témákon (általában szoftver technológia projekteken, mint pl. Strukturált Programozási Toolok kifejlesztésén) egy egészen kitűnő teammel: Németi Tibor, Inokai Gábor, Hamikus Feri, Kántor Péter és jómagam. Persze lényegesen nagyobb számban dolgoztunk müncheni munkákon, de ne kelljen az egész névsort összeszednem. Ez volt az a team, akivel a legkeményebben és szerintem a legeredményesebben dolgoztunk, és ahol mindenki minden balhéban benne volt. Valóban általában éjjel, nappal, és hétvégeken is keményen dolgoztunk, csakhogy teljesítsük a feladatot. Mégis, mindannyiunknak visszamenőleg is ez volt az egyik legszebb SzKI-s élményünk. Nekem, amikor az SzKI-ból már továbbálltam Ausztriába ez a team még évekig nagyon hiányzott.

Még egy dolgot okvetlenül meg kell említenem: 1974-ben a Műszaki Egyetemen egyetemi doktori címet szereztem, szintén nagyfeszültség technika témában, de már számítástechnikával megspékelve. Egy tipikus számítógépes mérnöki alkalmazási téma volt, az elektrosztatikában alapvetően fontos potenciáterek numerikus számításának „kismillió” különböző megoldását próbáltam ki és értékeltem Magyarországon először nagygépen. Ott láttuk először, hogy melyik módszer mit ér a gyakorlatiban, illetve melyek azok a módszerek, amelyek itthon nem voltak még ismertek, és hogyan lehetne őket javítani. Az SzKI-nak ez abszolút nem volt a témája, mégis sok segítséget kaptam, amiért ma is hálás vagyok. Hálás vagyok az SZL-nek a kapott gépidőkért (Kovács Győzőnek elsősorban), ami akkor kincset ért, de hálás vagyok számos SZL munkatársnak is, akik egyszerűen haveri alapon segítettek, mint például Végső Laci, Karmazsin Piroska és mások, vagy pl. Hofmann Tibor az OMFB-ből. Sokat segítettek pl. Fortrant megtanulni, programokat debuggolni, algoritmusokat optimalizálni stb.

„Last, but not least” hogy írjak az SzKI-ban tapasztalt vezetési stílusról. Itt persze csak arról tudok írni, amit láttam és tapasztaltam. Ezen a téren is sokat tanultam. Itt elsősorban Kovács Győzőt kell kiemelni. Győző nagy tudású „öreg számítástechnikus róka” volt már akkor a 70-es évek elején. Gyors, dinamikus és nagyon pragmatikus vezető volt. De amit különösen becsültem benne, az a közvetlensége, emberségessége volt. Mindenkivel „egy szinten” kommunikált, és a beosztottak nem szégyelltek semmiféle problémájukkal hozzá fordulni. Kovács Győző ajtaja valóban minden beosztott számára tárva volt. Nem kellett őt „félistenként” kezelni, és nem hagyta, hogy körülötte egyesek belőle „félistent” csináljanak. Mint vezető példakép volt, és ami kellemes volt, hogy ezt a vezetési stílust az SZL-en belül többen átvették, hirtelen Németi Tibor neve jut eszembe. Én saját magam is igyekeztem ezt a stílust eltulajdonítani, és tulajdonképpen — remélem — hogy a mai napig megtartottam. Győző számára például a „team” egy nagyon fontos dolog volt. Ha valaki nem állta meg a helyét egy bizonyos poszton, akkor nem azzal kezdte, hogy jó lerámolja és kirúgja, hanem, ahogy azt nekem többször elmondta „selejtet nem gyártunk” és megpróbálta az illetőt a teamen belül egy olyan munkára beosztani, ami az illetőnek is jó volt, és a teamnek is.

Miért mentem el az SzKI-ból?

A távozásom az SzKI-ból folyamatos és lassú volt. Először 1977-ben kaptam egy ajánlatot, hogy a bécsi UNIDO-nak vezessek be egy az iparfejlesztési projektjeikre egy Management Információs Rendszert.

Mindig szerettem volna az ENSZ-ben csinálni valamilyen projektet, sőt 1976-ban Győzővel és egy pár más kollégával az UNESCO és a Számok keretében még kiképzést is adtunk a fejlődő országokból jött számítástechnikusoknak a Számoknál és a Martinelli téren. Így tehát megragadtam a bécsi konzultáns ajánlatot, és kikerültem az UNIDO-hoz. Eleinte úgy indult, hogy csak egy pár hónapra, azután megy minden tovább az SzKI-ban.

Az igazi nagy ajánlat viszont ott jött. Bécs mellett Laxenburgban működött már akkor az International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). Hallatlanul érdekes témákkal foglalkoztak. Többek között részben, mint üzemeltetési téma, részben, mint kutatási téma a nemzetközi számítógépes hálózatok felépítése és a számítógépek közötti kommunikációs protokollok kidolgozása volt. Noha Náray Zsolt nekem még 1970-ben azt fejtette ki, hogy az SzKI-ban az egyik legfontosabb kutatási téma a kis- és nagygépek közötti számítógépes kapcsolat, ezt a számítógép hálózati témát a IIASA esetében nem tartotta különösebben érdekesnek. Ellenezte, hogy odamenjek. Kovács Győző ismerte Laxenburgot, és szerencsére támogatott. Azután így valahogyan mégiscsak elengedtek („kikölcsönöztek”) a IIASA-hoz, de nehezen, és Náray Zsoltot végig nemigen érdekelte, hogy ott mi folyik, és mit csinálók.

Én viszont a legszebb éveimet ott töltöttem el. Az első években úgy 1980-ig, a IIASA benne volt abban a szűk szakmai körben, akik a különböző hálózati protokollokat (pl. TCP/IP, HDLC, stb.) kidolgozták, ami a mai Internethez vezetett. Azután kiépítettük az első, nemzetközi hálózati összeköttetéseket Ausztrián belül, pl. Magyarországgal, Olaszországgal, az USA-val, Csehszlovákiával, a Szovjetunióval stb. Bevezettük az első, addig általunk nem ismert hálózati alkalmazásokat, és ki is próbáltuk (pl. Email, 1978-tól Computer Conferencing az USA-val, olyan alkalmazások, amit ma Cloud Computing-nak hívnak stb...). Utána, mivel a IIASA fő specialitása „jövőkutatás” volt, főleg interdiszciplináris tanulmányok készítésében vettünk részt. Így az 1980-as évek elején számos tanulmányt írtam, elsősorban nemzetközi számítógépes hálózatokról, illetve a számítástechnika társadalmasításáról, hogy mit fognak a PC-k jelenteni a társadalomnak, mit jelent majd a multimédia, mit jelent az Internet, és mit jelent a WEB a következő évtizedekben. Nagyon izgalmas témák voltak, egész jól eltaláltuk. Itt főleg a grazi Műszaki Egyetemen, Professor Herman Maurerrel és Wolf Rauch-hal, a grazi Egyetem későbbi rektorával kooperáltam.

Azután 1983-ban Herman Maurer odahívott hozzájuk, mint vendégprofesszort. Onnan kerültem 1985-ben — szintén telematika témában — a Siemenshez, Münchenbe, és itt zárult a kör. Ott 21 évig voltam, főleg telematikával és multimédiával foglalkoztam. Ez ment egészen 2006-ig, amikor kineveztek az Ecma Internationalhoz, és átjöttem Genfbe. De ezek már új történetek.

Visszatérve az SzKI-ra, azt hiszem, hogy egy fő probléma az volt, hogy a IIASA-s időkben a IIASA fő magyarországi partnere a fenti témákban a Tudományos Akadémia (Sztaki) volt. Ismeretes, hogy az SzKI — Sztaki kapcsolat sohasem volt a legjobb (olyan kutya-macska viszony volt...). Ráadásul a Sztaki számítógép hálózatok területén szerintem magasan verte az SzKI-t. Így az én új, kitűnő, és virágzó Sztaki kapcsolataim pl. Vámos Tiborral, Bakonyi Péterrel, Lábadi Bercivel, Csaba Lacival nem voltak túl pozitív hatással egy SzKI-s visszamenetelre... és őszinte leszek, már kedvem sem volt hozzá.

Ennek ellenére a kezdeti SzKI-s időkből nagyon sok személyes jó barátom maradt, akikkel, ha módom van rá, ma is szívesen összejövök, hogy a régi szép SzKI-s időkre emlékezzünk.

Egy biztos, nem tudom, hogy a nagyon fontos kezdeti SzKI-s tanulóévek nélkül a későbbi pályafutásom hogyan alakult volna? De biztosan nem úgy, mint ahogyan az alakult. Így tehát az SzKI-nak változatlanul nagyon hálás vagyok, és szívesen emlékszek vissza az ott eltöltött évekre.

Genf, 2011 márciusa